

Minister Vapaavuoris tal vid avslutningskonferensen för Märkesåret 1809

Nordisk samarbetsminister Jan Vapaavuori
Festtal vid avslutningskonferensen för Märkesåret 1809
Hanaholmens kulturcentrum för Sverige och Finland, 18.1.2010

Med förbehåll för ändringar

Bästa vänner,
Kära landsmän,
Goda grannar,

Av alla världens länder är det Sverige som står Finland allra närmast. "Om Sverige inte fanns borde det uppfinnas", sägs det i en publikation av det finska utrikesministeriet. Bakom påståendet finns en analys av Finlands och Sveriges relationer på känslonivå.

Utan de samhälleliga stöttepelare som skapades under den svenska tiden, skulle Finland knappast ha uppnått sin autonoma ställning under det ryska tsarväldet, och senare utvecklats till en nordisk stat. Grundpelarna i det finländska samhället härstammar från den gemensamma tiden med Sverige: förvaltningsmodellen, rättstraditionen, religionen och bondefriheten, för att nämna några exempel.

Grunden för dagens samarbete är Finlands och Sveriges gemensamma historia, kultur och geografi. Vår samhällsmodell och våra viktigaste värderingar liknar varandra mycket. Det finns inga väsentliga skillnader i våra levnadssätt. Till en viss grad är också språket gemensamt. På det hela taget finns det knappast två så liknande självständiga stater som Finland och Sverige någon annanstans i världen.

Märkesårets tema "Nationen växer fram" (Kansakuntaa rakentamassa) betonade 1809 års betydelse som en historisk milstolpe för den senare nationella utvecklingen i Finland. Huvudevenemangen här i Finland var firandet av 200-års minnet av Borgå lantdag i mars och statsrådets 200-årsfest i oktober i Åbo historiska centrum. Dessutom ordnades ett stort antal övriga evenemang på såväl nationell som lokal nivå.

Höjdpunkterna bland de gemensamma begivenheterna utgjordes av Märkesårets högtidliga öppning i Sveriges riksdag i januari i närvaro av våra båda länders hela statsledning. Vid en mycket representativ Framtidskonferens i mars i Stockholm, med tyngdpunkt på näringsliv och forskning, förbereddes också det första historiska gemensamma regeringsmötet mellan Finlands och Sveriges regeringar i Tavastehus den 14 maj.

Bland övriga program vill jag här bara nämna den verkliga publiksuccén, Ostindienfararen Götheborgs besök i Helsingfors och Åbo. Det vällyckade flottbesöket var Sveriges första officiella satsning här i Finland inom ramen för Märkesåret i juni 2008. Förutom möjlighet för allmänheten att besöka 1700-talskeppet ordnades seminarier, föreläsningar, utställningar och flera gratiskonserter med sverigefinländska och rikssvenska artister inför tiotusentals åhörare.

Nationalmuseets och Livrustkammarens gemensamma utställning "Rikssprängning och begynnelsen, 200-årsminnet av Finska kriget" öppnades av Kronprinsessan Victoria i Helsingfors och blev även den ytterst välbesökt.

Kulturevenemangen har väckt stort intresse, både i Finland och i synnerhet i Sverige, där också det moderna Finland lyftes fram. Vi är glatt överraskade av den livliga aktivitet på gräsrotsnivå som Märkesåret 1809 gett upphov till. Ett stort antal aktiviteter ordnades spontant runtom i Sverige, utanför det planerade programmet, ofta i samverkan med Föreningen Norden och de sverigefinska förningarna. Detta visar att den historiska gemenskapen mellan länderna fått nytt innehåll och engagerar folken av idag på ett genuint sätt – med ett dynamiskt samarbete i tiden.

Förväntningarna med projektet Märkesåret 1809 har överträffats. Det alltigenom lyckade genomförandet har krävt stora insatser av myndigheter och kulturinstitutioner med gott bistånd av frivilligarbetare. Här vill jag rikta ett speciellt tack till våra värdar i kväll, personalen på Hanaholmens kulturcentrum för Sverige och Finland. Ni har gjort en ovärderlig insats för den framgång som projektet Märkesåret blivit, inte minst genom denna brett upplagda avslutningskonferens.

* * * * *

Språkfrågan har både i nordiska och bilaterala sammanhang aktualiserats under det senaste året. Språkförståelsen i Norden har blivit lidande under trycket av den ökande engelskspråkiga dominansen inom internationell kommunikation. Stödåtgärder för främjande av kunskaperna i svenska i Finland och också finska i Sverige är därför ytterst behövliga. Hanaholmens kulturcentrum har här, med benäget bistånd av Sveriges ambassad i Helsingfors, gjort en stor insats som administratör av projektet "Svenska nu". Målet är att stärka grannspråkförståelsen bland skolungdomar. Svenska institutet har beviljat en miljon kronor i stöd till svenskundervisningen i finskspråkiga skolor i Finland. För att öka detta intresse, har bland annat teaterturnéer, filmvisningar, besök av författare och musiker samt fortbildning av svensklärare arrangerats.

Projektet är brett upplagt, under året kom cirka 130 000 skolelever runtom i Finland i kontakt med Svenska Nu kampanjens aktiviteter. Svensklärarnas förening i Finland betecknar projektet som mycket lyckat. De goda resultat som projekten medfört utgör en bra grund för fortsatt samarbete länderna emellan.

För att värna om Finlands tvåspråkighet och den samnordiska förståelsen bör man se till att barn och unga lär sig svenska och förstår nyttan av att kunna svenska. Målsättningen är att alla nordbor skall kunna kommunicera med varandra på ett av de skandinaviska språken.

Också i Sverige har omfattande åtgärder vidtagits för att stärka det finska språkets ställning, i samband med den nya lagen om minoritetsspråk. Rättighet att använda finska vid myndighetskontakter utvidgades från årsskiftet. Tidigare omfattade dessa rättigheter bara fem kommuner i Norrbotten, där en stor del av befolkningen talar den finska dialekten meänkieli. Nu tillkommer 18 kommuner i Mälardalen, inklusive Stockholm. Den språkliga förvaltningsreformen underlättar bland annat möjligheterna att ordna finskspråkig åldrings- och barndagvård, samt kulturell verksamhet. För att det finska språkets fortlevnad skall kunna bevaras i Sverige behövs åtgärder med speciell inriktning på ungdomen. Vissa lovande satsningar har gjorts och intresset för musik- och andra ungdomsfestivaler har varit stort,

bland annat i form av en egen ungdomstidning på finska. Dessa kulturella aktiviteter behöver stöd inte bara från Sverige, utan också från Finland med varierande besöksprogram i föräldrarnas eller far- och morföräldrarnas gamla hemland. Också på detta område har Hanaholmens kulturcentrum verkat som en viktig föregångare.

* * * * *

Utöver det bilaterala samarbetet befinner sig det finska och svenska samarbetet i en större referensram för nordiskt samarbete. Den centrala tanken med det nordiska samarbetet är att de nordiska länderna tillsammans kan uppnå mer än de enskilda länderna var för sig. Grunden för samarbetet är vår gemensamma historia och kultur, och till en viss nivå, ett gemensamt språk. Alla de nordiska länderna är exportdrivna öppna ekonomier som i princip förhåller sig positiva till globaliseringen. Det är naturligt för små länder med en liknande värdegrund att samarbeta, och det gagnar alla parter oberoende av konkurrenskonstellationen.

De ökande näringslivskontakterna har medfört nya gränshinder, när deltidsarbete eller andra längre vistelser i grannlandet blivit allmännare. Nordiska ministerrådet har tillsatt ett Gränsforum för att avskaffa existerande gränshinder och förhindra att nya uppkommer, till exempel vid ny lagstiftning om näringsverksamhet, socialskydd, pensioner, hälsovård, arbetsmarknads- och skattefrågor, men framförallt för att underlätta den fria rörligheten för de enskilda nordborna. Även om utmaningar återstår, har Gränsforumet lyckats väl i sitt arbete. De tre nordiska medlemsländerna i EU kunde bidra med dessa nyttiga erfarenheter för att liknande goda resultat skall kunna åstadkommas i de många gränsregionerna inom EU. Detta kunde vara ett av områdena där nordisk samverkan inom EU kan utvecklas till nytta för hela den större europeiska regionen.

I detta sammanhang önskar jag varmt gratulera Sverige till den mycket väl genomförda, nyss avslutade EU-ordförandeskapsperioden. Med hjälp av helhetsinriktad och konsekvent medlarverksamhet nåddes goda slutresultat i ärenden med global betydelse, såsom Lissabonavtalet, klimatförhandlingarna och finanskrisen. Vid sidan av dessa fanns många frågor med stor betydelse för de nordiska länderna, bland annat det ökade rättsliga, polisiära och migrationssamarbetet, social- och hälsovårdsfrågor samt Islands EU-medlemskapsförhandlingar.

Ett speciellt viktigt område inom det nordiska samarbetet är Nordiska ministerrådets deltagande i implementeringen av EU:s Östersjöstrategi, som också den instiftades under Sveriges ordförandeskap. Strategin innehåller fyra mål: att förbättra miljön i regionen och framförallt Östersjöns tillstånd, att öka välbefindandet i regionen genom att stöda tillväxten inom hela Östersjöregionen, att göra regionen mer tillgänglig och attraktiv för invånarna, arbetskraften och turismen samt att öka tryggheten och stabiliteten i Östersjöregionen. Det här förväntas stärka det nordiska samarbetets synlighet och i synnerhet Nordiska ministerrådets roll i EU.

Östersjöns framtid och samarbetet mellan företag och myndigheter för att förhindra den svåra föroeningen är målet för det möte på statschefs nivå, som President Tarja Halonen och statsminister Matti Vanhanen sammankallat till Helsingfors den tionde februari i år. Förväntningarna på konkreta framsteg är höga inför detta Baltic Sea Action Summit. Utgående från Östersjöstrategin och de konkreta åtgärder, som våra regeringar kom överens

om vid mötet i Tavastehus, har Finland och Sverige trots allt goda möjligheter att göra en aktiv insats i Östersjösamarbetet. Det är upp till oss att anta utmaningen.

Då firandet av Märkesåret 1809 nu i samband med denna avslutningskonferens lider mot sitt slut, är det viktigt att ta vara på och vidareutveckla det varma samarbetet våra länder emellan. De relationer som uppstått och ytterligare förstärkts i samband med regeringsmötet, näringslivssammankomster, olika kulturevenemang och framförallt mellan enskilda nordbor på gräsrotsnivå, utgör en bra grund för fortsatt samverkan. De officiella festligheterna är över, men samarbetet fortsätter. Firandet av Märkesåret 1809 fungerar som en uppmuntran till att ytterligare förstärka och värdesätta vår gemensamma historia, kultur och samhällssyn, men framförallt sporrar den oss till att upptäcka nya former för samarbete i framtiden.

Den geografiska närheten och de likartade demografiska faktorerna utgör grunden för den gemensamma historiska utvecklingen. Likartade samhällsliga värden samt den demokratiska synen på stat och medborgare har skapat den nordiska värdegemenskapen, som innebär en likartad livsfilosofi, ett likartat tankesätt, och som i sig egentligen utgör ett gemensamt språk.